

GRUPA GRANICA

Grudzień 2023

Raport z granicy polsko-białoruskiej

Why would they beat us? Why would they break our phones?

Why would they hit us in a very inhumane way?

Even the European Union said that they would accept every human being if they have a case. But why would they do such horrible things to us?

Because we're not criminals. We didn't do anything. We were beaten like dogs.

*Wypowiedź mężczyzny, który był czterokrotnie
pushbackowany w grudniu.*

Spis treści

Wstęp	3
Sytuacja na granicy	4
Podsumowanie ilościowe grudzień 2023	5
Demografia, trendy i interwencje humanitarne.....	6
Wywózki i przemoc służb.....	8
Definicje	12

Wstęp

Poniższe opracowanie zawiera dane uzyskane z pierwszej ręki od osób uczestniczących w opisanych wydarzeniach. Dziękujemy wszystkim organizacjom humanitarnym działającym na pograniczu polsko-białoruskim oraz osobom z nimi współpracującym za udostępnienie nam raportów z przeprowadzonych przez siebie interwencji. Nasze źródła obejmują zarówno organizacje, nieformalne inicjatywy, jak i osoby prywatne, często pragnące zachować anonimowość, dlatego nie wymieniamy ich z nazwy, jeżeli nie udzieliły nam na to zgody. Szczególne podziękowania należą się wszystkim osobom w drodze, które zdecydowały się podzielić z nami własnymi doświadczeniami.

Pracownicy i pracowniczki organizacji humanitarnych oraz osoby z nimi współpracujące podkreślają, że trudny kontekst i etyka ich pracy często nie pozwalają na uzyskanie bardziej szczegółowych informacji na temat historii i sytuacji ludzi w drodze. Podczas interwencji wielu z nich jest w tak złym stanie psychicznym, że nie ma możliwości uzyskania szczegółowych informacji bez narażania ich na ryzyko retraumatyzacji lub wywoływania

w nich poczucia, że są organizacjom humanitarnym winni jakiegokolwiek odpowiedzi na pytania z racji otrzymania od nich wsparcia.

Opisywane interwencje i wsparcie udzielone osobom w drodze miały miejsce na terytorium województw podlaskiego i lubelskiego. Osobom przebywającym w Białorusi udzielane są informacje dotyczące sytuacji prawnej oraz dostępu do procedur ubiegania się o ochronę międzynarodową w Polsce i w Białorusi.

Mamy nadzieję, że ten krótki zarys kontekstu pomoże Wam lepiej zrozumieć obecną dynamikę wydarzeń w rejonie przygranicza z Białorusią. Dodatkowe pytania i rekomendacje osób lub organizacji, które również mogłyby być zainteresowane otrzymywaniem raportów prosimy kierować na adres wearemonitoring@gmail.com.

Definicje

Na końcu raportu znajduje się spis pojęć i przyjmowanych przez nas definicji.

aktualna liczba zmarłych

55

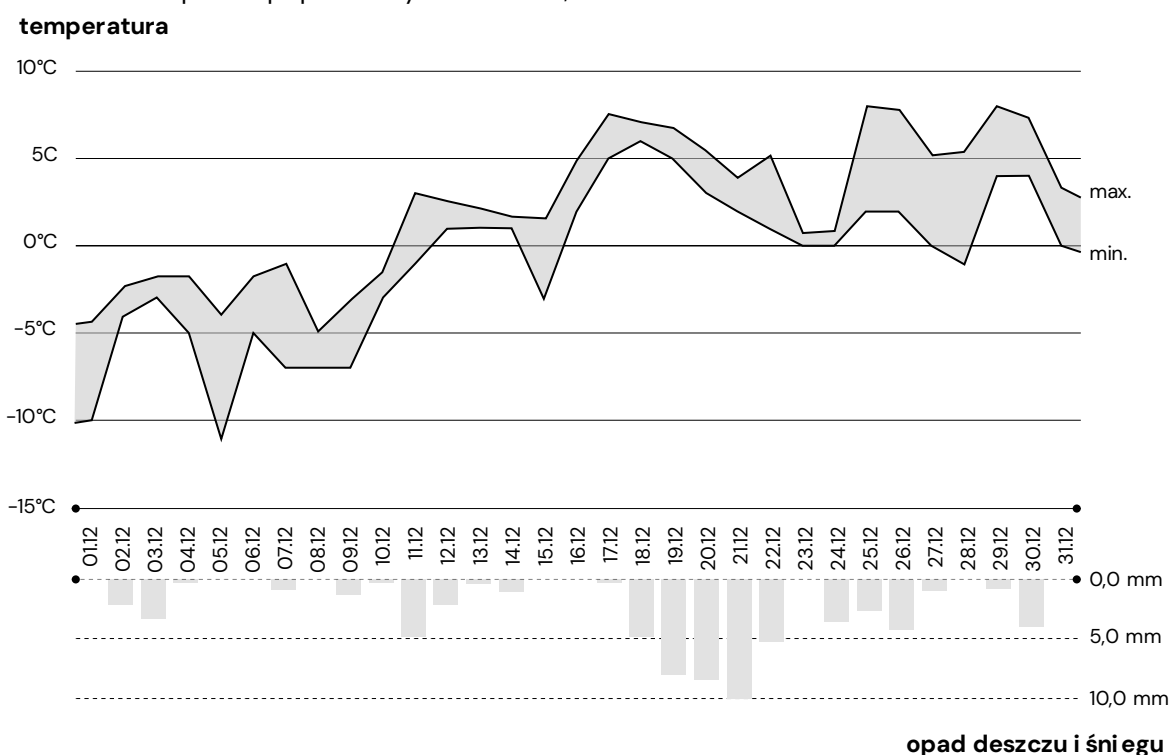

Fot. z archiwum Fundacji Egala

Sytuacja na granicy

W grudniu 2023 przez 10 dni temperatura na Podlasiu nie przekroczyła 0°C, sięgając czasem nawet -12 °C. Deszcz lub śnieg padał na Podlasiu przez 22 z 31 grudniowych dni. Wraz ze zmianą pogody znacznie spadła liczba osób, o których wiemy, że próbowali przedostać się do Polski. O wsparcie poprosiło tylko 118 osób,

spośród których aż 91 przebywało po wschodniej stronie ogrodzenia granicznego. Podobną tendencję spadkową obserwowaliśmy zimą w poprzednich latach, gdy wraz z obniżeniem temperatury i opadem śniegu malała także liczba osób, które decydowały się na podróż.

Rys. 1 Warunki pogodowe w grudniu 2023 r. wg stacji pogodowej Białystok.

Ze względu na złe warunki atmosferyczne, wiele osób wycofało się do białoruskich miast, aby tam przeczekać zimę. Z relacji osób, którym udało się jednak przekroczyć granicę i zdecydowały się z nami podzielić obserwacjami wynikało, że białoruscy pogranicznicy pozwalali cofnąć się do miasta jedynie osobom, które pokazały nagranie udowadniające, że były przynajmniej raz w Polsce i zostały wywiezione. Osoby, które nie były w stanie tego udowodnić, były według relacji naszych respondentów zmuszane do próby przekroczenia polskiej granicy, często doświadczając przy tym przemocy ze strony białoruskich służb, w tym szczucia i pogryzień przez psy. Ze względu na niewielką ilość świadectw nie jesteśmy w stanie określić skali tego zjawiska. W grudniu pojawiły się także kolejne świadectwa z których wynikało, że po nieudanych próbach przejścia przez granicę polsko-białoruską, część osób decydowała się spróbować przekroczyć granicę z Łotwą lub z Finlandią.

W grudniu 2023 r. dotarły do nas informacje o kolejnych dwóch ofiarach śmiertelnych granicy.

25 grudnia otrzymaliśmy od rodziny informację o Algierczyku, który zmarł w Białorusi. Mężczyzna jest 54 znaną ofiarą granicy polsko-białoruskiej.

28 grudnia białoruskie media podały informację o śmierci mężczyzny pod płotem granicznym po jego wschodniej stronie. Świadcami śmierci mieli być przypadkowi mężczyźni z Afganistanu, którzy trafili na umierającego. Według ich wypowiedzi, przytaczanych w materiale, mężczyzna był skrajnie wycieńczony.¹ Mężczyzna jest 55 znaną ofiarą granicy polsko-białoruskiej.

Ze względu na podporządkowanie mediów białoruskich autorytarnej władzy nie mamy możliwości zweryfikowania tej informacji.

Podsumowanie ilościowe grudzień 2023

	grupy	osoby indywidualne	dzieci (MBO)	kobiety (w tym w ciąży)
Zgłoszenia łącznie	19	118	-	-
Zgłoszenia z Sistiemy	9	91	-	-
Wsparcie udzielone	3	13	-	-
Zgłoszone wywózki	7	34	2	5
Liczba interwencji			4	

¹ <https://gpk.gov.by/news/gpk/154514/> [dostęp z dn.8.12.2023 r.]

Fot. z archiwum Fundacji Egalia

Demografia, trendy i interwencje humanitarne

W grudniu odnotowałyśmy zgłoszenia od 118 osób podróżujących w 19 grupach. Jest to spadek na poziomie 60,8% w stosunku do zanotowanych w listopadzie 301 zgłoszeń osób podróżujących w 72 grupach. Zmniejszenie liczby przekroczeń, a tym samym zgłoszeń jest charakterystyczne dla okresu jesienno–zimowego. Głównym z powodów jest zdecydowane pogorszenie warunków atmosferycznych – obniżenie temperatury oraz opady śniegu skutecznie utrudniają przemieszczenie się oraz długotrwałe przebywanie w lesie. Osoby decydujące się na podróż bądź do niej zmuszone, są znacznie bardziej narażone na poważny uszczerbek na zdrowiu, hospitalizację, a nawet śmierć z wyiębienia.

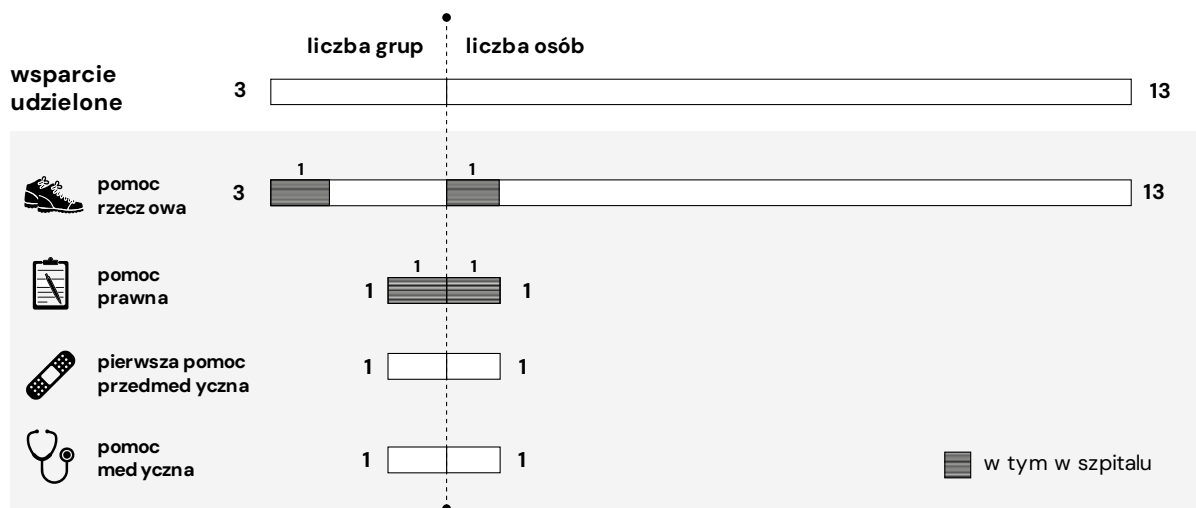
Zmniejszenie ruchu na granicy zauważalne jest również w statystykach Straży Granicznej dotyczących liczby „ujawnień cudzoziemców, którzy podjęli próbę nielegalnego przekroczenia polsko–białoruskiej granicy”. Porównanie

liczb z listopada i grudnia 2023 prezentuje podobny spadek (66%) – wg kolejnych komunikatów publikowanych na stronie Komendy Głównej SG²:

- 1385 ujawnień w listopadzie z czego ponad 1100 między 1-15 listopada;
- 471 ujawnień w grudniu.

W grudniu odbyły się jedynie cztery udane interwencje humanitarne – organizacjom humanitarnym i osobom z nimi współpracującym, które udzieliły nam informacji, udało się dotrzeć do 13 osób podróżujących w 3 grupach. Jedną z grup – najliczniejszą, bo aż 10 osobową, wsparto dwukrotnie, a jednemu z mężczyzn, z tej właśnie grupy udzielono dodatkowo specjalistycznej pomocy medycznej dzięki zaangażowaniu medyków Lekarzy bez Granic. Wszystkie spotkane osoby, jako swój kraj pochodzenia, zadeklarowały Syrię.

² Dane z kolejnych publikacji Komendy Głównej Straży Granicznej na <https://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci>

Rys. 2 Liczba grup i osób, którym w raportowanym okresie udzielono danej formy wsparcia.

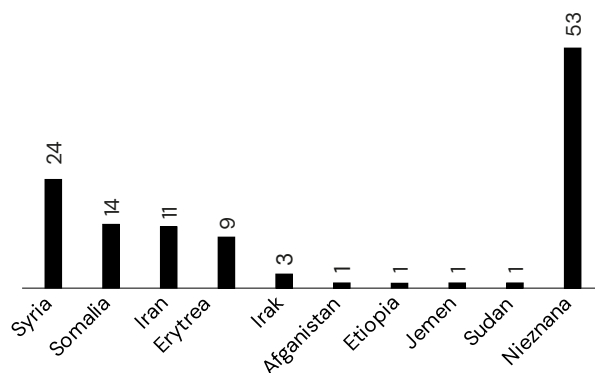
Aż dziewięć z 19 grup, które w grudniu zgłosiły się z prośbą o wsparcie humanitarne, znajdowało się w momencie nawiązania kontaktu w pasie pomiędzy mieszczącą się na polskim terytorium barierą a umocnieniami po stronie białoruskiej (tzw. *sistema*), przez osoby w drodze zwanym *muharrama*³. W skład tych grup wchodziło łącznie 91 osób. Jest to liczba zbliżona do zaraportowanych w listopadzie 103 osób. Podkreślamy, że liczby te nie są kompletne i nie pozwalają na oszacowanie, chociażby w przybliżeniu, faktycznej liczby osób przebywających w danym okresie w pasie pomiędzy zaporami. Prezentujemy je ponieważ pozwalają określać tendencje spadkowe i wzrostowe oraz odnotowywać momenty zwiększonej aktywności migracyjnej w obszarze granicy polsko-białoruskiej.

W grudniu 2023 wśród osób zgłaszających potrzebę wsparcia na granicy polsko-białoruskiej było 5 kobiet oraz 5 osób małoletnich. Wszystkie one znajdowały się w chwili nawiązania kontaktu w Białorusi. Spadek udziału osób z grup szczególnie wrażliwych jest charakterystyczną cechą okresu jesiennego-zimowego. Bez wątplenia wynika to z gorszych warunków

atmosferycznych, które skutecznie utrudniają lub uniemożliwiają podróż.

Do szpitala trafił jeden pacjent. Młody mężczyzna został przywieziony przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. W momencie spotkania ze służbami przebywał na terytorium Polski w grupie 10 osób, ośmiu jego towarzyszy wywieziono na Białoruś, on trafił do szpitala. Powodem jego hospitalizacji było znaczne wyziębienie i wyczerpanie organizmu.

W grudniu zgłosiły się 24 osoby z Syrii, 14 z Somalii, 11 z Iranu, 5 z Erytrei, 3 z Iraku, po 1 z Afganistanu, Etiopii, Jemenu i Sudanu i 53 osoby nieznanego pochodzenia.

Rys. 3 Kraje pochodzenia osób, które zgłosiły potrzebę wsparcia w listopadzie 2023

³ *Muharrama* w j. arabskim oznacza "zabroniona". Arabskojęzyczne osoby w drodze używają również dłuższego określenia المنطقة المحرمة "zabroniona strefa".

Wywózki i przemoc służb

Rys. 4 Liczba osób, które zgłosiły doświadczenie wywózki oraz przemocy ze strony Polskich i Białoruskich służb.

Ponieważ zimą niewiele osób podejmuje próby przekraczania granicy, trudno nam mówić o wyraźnych trendach. Jednak w kontekście ogromnych zmian politycznych w Polsce i objęcia władzy przez nowy rząd zauważamy, że niewiele wskazuje na zmianę w sposobie traktowania osób nieregularnie przekraczających granicę polsko-białoruską przez polskie służby.

Jeden z mężczyzn opowiedział o czterech wywózkach, z których wszystkie wydarzyły się w grudniu. Przy pierwszym pushbacku nie zabrano go na placówkę Straży Granicznej. Według jego relacji przy pierwszym zatrzymaniu w lesie nie zastosowano żadnych procedur, miał tylko zostać pobity i bezpośrednio wywieziony do Białorusi:

Poniżej przytaczamy dwie relacje, w których osoby doświadczyły bezpośredniej przemocy i przymusu ze strony osób, które zidentyfikowały, jako przedstawicieli polskich służb mundurowych. Przynajmniej jedna z sytuacji miała miejsce już po objęciu władzy przez nowy rząd. Obie relacje są podobne, w obu osoby zostały zmuszone do rozebrania się na mrozie oraz doświadczyły werbalnej i fizycznej przemocy. Dodatkowo w jednej z nich zignorowana została jasno wyrażona chęć ubiegania się o azyl w Polsce.

He beat me and four of my friends a lot. When he said "where are you from?" I said "from Syria". "Are you a muslim or a christian?". When I said I'm christian he beat me a lot.

Mężczyzna relacjonował, że dopiero po czwartym zatrzymaniu, przed czwartym pushbackiem, został zabrany na placówkę Straży Granicznej. Opisuje, że najpierw, na miejscu zatrzymania przeszukano go, sprawdzono dokumenty. Według jego relacji jemu i wszystkim zatrzymanym sprawdzono telefony, po czym je zniszczono. Po przewiezieniu na placówkę mężczyznę próbowano zmusić także do podpisania przedłożonych mu dokumentów. On jednak, konsekwentnie za każdym razem odmawiał, póki nie uległ naciskom jednego z funkcjonariuszy:

I didn't sign the first paper that they brought to me, it was in Polish. Then they brought one in Arabic and we

read it, three pieces of paper. The first one was saying that I will not enter Poland, I will not ask for asylum or for international protection in Poland. And the second one was saying you have 7 days in Poland, you should get out of Poland in 7 days. And the third one was saying, if I come back another time and they will catch me they will put me in prison for 3 years. But I didn't sign it. He was trying to force me (...)

Okay. And then you signed it?

O: Yes, I signed it.

W przeszłości wielokrotnie opisywałyśmy sytuacje, kiedy osoby w drodze były groźbą lub przemocą zmuszane do podpisywania dokumentów, często w językach, których nie rozumiały. Warto zauważyć, że sytuacja opisywana przez mężczyznę miała miejsce już po zmianie rządu.

Respondent zapytany, jak wyglądali funkcjonariusze, którzy go zatrzymali, odpowiedział:

They were wearing soldier uniforms. Like the army.

Zapytany, czy zauważył jakieś odznaczenia, napisy na mundurach, zaprzeczył tłumacząc:

Your eyes should be on the floor, nowhere else.

Relacjonowane wydarzenia miały miejsce w godzinach popołudniowych pod koniec grudnia. Na placówce mężczyzna miał przebywać przez kilka godzin. Nie ma on jednak pewności co do dokładności tej godziny ponieważ nie miał przy sobie zegarka ani telefonu, który został mu odebrany i zniszczony.

Everytime time they caught me they would break my phone.

Zgodnie z jego relacją wyraził chęć ubiegania się o ochronę międzynarodową, czego rezultatem miało być pobicie.

I said I want to stay in Poland. I don't want to go outside Poland or to go to Belarus. I just want to stay in Poland. When I said I just want to stay in Poland he beat me a lot.

Po wydarzeniach na placówce, przed czwartym pushbacku wszystkich mężczyzn w grupie zmuszono do rozebrania się:

They forced us to be naked. Without any clothes, without any shoes, full naked.

Respondent relacjonował, że kazano im ściągnąć nawet bieliznę:

Can you just describe how it happened?

They forced me to be naked. They forced [us] to be naked and without even shorts to wear, anything. Full naked.

All this group who were with them?

Just the men.

[...] And they left you at the border without clothes?

They throw it away. They didn't give them back [to us].

W tym czasie temperatura na Podlasiu była poniżej zera. Polscy funkcjonariusze, według relacji respondenta nie zwrócili im ubrań i wypchnęli na Białoruś.

Po stronie białoruskiej grupa miała zostać zauważona przez tamtejszych funkcjonariuszy:

And the Belarusian border guards saw us and they gave us clothes, food and water, everything. But they didn't let us leave the forbidden area. And I found someone I don't know who this person was, in the forbidden area, he was holding a phone and that's how we found a way to order a car and run from the forbidden area to go back to Minsk.

Druga relacja, którą chcemy tu przytoczyć dotyczy pushbacku mężczyzny, który został wyrzucony do Białorusi w drugiej połowie listopada.⁴

Why would they beat us? Why would they break our phones? Why would they hit us in a very inhumane way? Even the European Union said that they would accept every human being if they have a case. But why would they do such horrible things to us? Because we're not criminals. We didn't do anything. We were beaten like dogs. If Belarusian soldiers didn't find us, one or two people might have died. And they beat us in a very harmful way that breaks our arms and our legs. And why is that necessary?

Mężczyzna doświadczył wielokrotnych wywózek, ostatnim razem próbował przekroczyć granicę w jedenastoosobowej grupie. Po przejściu szóstce udało się uciec, a pozostałe pięć osób, po przebiegnięciu około 300 metrów od zapory granicznej zostało zatrzymanych na terytorium Polski, wśród nich były dwie kobiety.

Out of all the people in group two were beaten up very badly and very harshly. And it was snowing, the weather was not good.

Respondent relacjonuje, że ze poza brutalnym pobiciem doświadczył również pogryzienia przez psa:

(...) that first place that they hit me was my head. And after my head they beat up me in the face, then my legs, my hands, my arms, then the dog bit my hand.

Mimo opadów śniegu funkcjonariusze rozkazali osobom położyć się na ziemi:

It was snowing this day and they were supposed to lay on the ground. They made us lay on the ground (...) for like 15 minutes or more.

W wyniku pobicia, tuż przed wyrzuceniem na stronę białoruską mężczyzna miał stracić przytomność:

Because I was beaten I lost consciousness, I do not remember well, but I layed down for around two hours.

⁴ Informacje o doświadczonych wywózkach docierają do nas często z opóźnieniem, decydując się na uwzględnienie ich w raportach miesięcznych zawsze zaznaczamy, czy dotyczą raportowanego okresu.

Blisko granicy, niedaleko miejsca, w którym grupa została wywieziona, miała znajdować się niewielka konstrukcja określana przez mężczyznę jako "little house". W tym małym budynku, podczas gdy grupa, która niedługo miała zostać wyrzucona na wschodnią stronę zapor, leżała pobita na ziemi, funkcjonariusze mieli przebywać w środku.

Wszystkim osobom odebrano i zniszczono telefony, również ładowarki i powerbanki. Jedynie telefon respondenta został zniszczony, kiedy ten miał go jeszcze w kieszeni, od uderzenia pałką w miejsce, gdzie znajdowała się jego komórka. Jednemu z jego towarzyszy odebrano 300 dolarów, które miał przy sobie. Poza wyżej wymienionymi przedmiotami odebrało grupie również śpiwory:

They took our sleeping bags for the cold, for the weather, winter weather.

Po pushbacku, po stronie białoruskiej, grupa została znaleziona przez, używając słów respondenta, wojsko białoruskie. Funkcjonariusze mieli umieścić ją w budynku, w którym mogła się ogrzać i zmienić ubranie. Prawdopodobnie ze względu na to, że dwie osoby były w ciężkim stanie w wyniku pobicia, wszystkim umożliwiono powrót do Mińska:

Two of us were badly injured and the Belarusian army found us. Then they put us in their house where it was warm, there were clothes and fire and everything and after that they let us go back to Minsk to heal at the hospital.

W obu przytoczonych powyżej świadectwach osoby po wywózce nie doświadczyły przemocy ze strony służb białoruskich. Nie należy jednak przyjmować, że do aktów przemocy po wschodniej stronie zapor nie dochodzi, bądź dochodzi obecnie zdecydowanie rzadziej. 11 osób z 25 które były pushbackowe w grudniu zgłosiły doświadczenie przemocy ze strony służb białoruskich. Należy tu również zaznaczyć, że wywiady pogłębione, które przeprowadzamy z osobami w drodze dotyczą głównie doświadczeń na terytorium Polski, nie za każdym razem udaje się zebrać materiał dotyczący tego, co wydarzyło się po wschodniej stronie muru.

W grudniu trzydzieści cztery pojedyncze osoby zgłosiły doświadczenie pushbacku. Spośród nich, dwie, których świadectwa przytaczamy powyżej, relacjonowały, że były wywiezione więcej niż raz. przypadku jednej z osób nie wszystkie z wielokrotnych pushbacków miały miejsce w grudniu.

Ciężarówka wojskowa, fot. z archiwum Fundacji Egala

Definicje

Zgłoszenia łącznie — łączna liczba zgłoszonych grup/osób w drodze, znajdujących się na terenie Polski, Białorusi, Litwy lub Łotwy. Nie uwzględnia osób przebywających w danym okresie raportowym na terenie innych krajów europejskich, ponieważ raport ma na celu zobrazowanie sytuacji na granicy polsko-białoruskiej i związanym z nią szlakiem migracyjnym.

- **Grupy** — osoby podróżujące razem w momencie zgłoszenia i/lub interwencji humanitarnej/ prawnej/medycznej. Osoby te mogą, ale nie muszą być związane więzami rodzinnymi lub społecznymi.
- **Osoby indywidualne** — poszczególne osoby wchodzące w skład grup.

Dzieci — wszystkie osoby, których potwierdzony bądź deklaracyjny wiek to 0-18 lat.

MBO (małoletni bez opieki) — Osoby poniżej 18 roku życia podróżujące bez dorosłego opiekuna prawnego, a więc także małoletni podróżujący ze starszym rodzeństwem lub innymi krewnymi niebędącymi ich opiekunami w świetle prawa obowiązującego w Polsce.

Zgłoszenia z Sistiemy — zgłoszenia grup/osób przebywających w pasie terenu pomiędzy umocnieniami granicznymi Polski i Białorusi, zwanymi potocznie sistiemą.

Muharrama — określenie używane przez arabskojęzyczne osoby w drodze na pas ziemi mieszczący pomiędzy polską barierą graniczną a umocnieniami po stronie białoruskiej. Muharrama w języku arabskim oznacza "zabroniona". Osoby w drodze używają również dłuższego określenia المنطقة المحرمة "zabroniona strefa". W Polsce teren ten potocznie zwany jest sistiemą.

Wsparcie udzielone – łączna liczba osób lub grup, do których udało się dotrzeć organizacjom i podmiotom działającym na Podlasiu, które zgodziły się podzielić z nami informacjami (GG + Ocalenie, niezrzeszone mieszkańcy i mieszkanki Podlasia, kolektywy, jednostki, POPH).

- **Pomoc rzeczowa** – wsparcie w postaci podstawowych pakietów pomocy humanitarnej – jedzenie, ubrania, woda, informacja.
- **Pomoc prawna** – wsparcie w procedurach związanych z zapobieganiem wywózkom i umożliwieniem złożenia wniosku o ochronę międzynarodową.
- **Pomoc medyczna** – profesjonalne wsparcie udzielone przez osoby z uprawnieniami medycznymi.
- **Pierwsza pomoc przedmedyczna** – wsparcie udzielane przez osoby po podstawowym szkoleniu z ratownictwa takie jak przemywanie ran czy opatrywanie stóp okopowych.

Zgłoszenia wywózki – wywózki zgłoszone nam w danym okresie raportowym przez osoby, które doświadczyły ich bezpośrednio lub były ich bezpośrednimi świadkami lub świadkiniami.

Zgłoszona przemoc Polska – zgłoszone przypadki przemocy doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do polskich służb mundurowych: Straży Granicznej, Policji, Wojska Polskiego, Wojsk Obrony Terytorialnej.

Zgłoszona przemoc Białoruś – zgłoszone nam formy przemocy doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych byli ludzie należący do białoruskich służb mundurowych.

Liczba interwencji – liczba interwencji humanitarnych podjętych przez zespoły terenowe w odpowiedzi na zgłoszenie potrzeby wsparcia lub przypadkowe spotkanie osób w drodze na terenie przygranicznym.

Liczba zmarłych – liczba osób w drodze zmarłych w okresie sierpień 2021 – listopad 2023 po stronie polskiej granicy polsko-białoruskiej oraz te przypadki ze strony białoruskiej, o których wiemy. Nie uwzględnia wszystkich przypadków śmierci w szpitalach czy wypadkach samochodowych, powiązanych ze szlakiem migracyjnym. Dane będą weryfikowane i uzupełniane. Spodziewamy się, że mogą pojawić się dane o większej liczbie osób zmarłych również z rozpatrywanego tu okresu.

Liczba zaginionych – osoby, których zaginięcie zostało zgłoszone przez najbliższych krewnych lub towarzyszy drogi i deklarowany brak kontaktu trwa co najmniej dwa dni.

Urazy w wyniku muru – urazy, które zgodnie z deklaracją osób w drodze powstały podczas przekraczania zabezpieczeń na granicy polsko-białoruskiej.

Osoby z grup wrażliwych – osoby szczególnie narażone ze względu na następujące przestanki:

Wiek	<ul style="list-style-type: none"> - małoletni - małoletni bez opieki - osoby powyżej 45 roku życia - seniorzy/ki powyżej 60 roku życia
Przestanki medyczne	<ul style="list-style-type: none"> - ciąża - choroba przewlekła - niepełnosprawność
Przestanki sytuacyjne Protection Needs *	<ul style="list-style-type: none"> - ofiary przemocy seksualnej lub narażone na przemoc ze względu na płeć - ofiary tortur - ofiary handlu ludźmi

* na obecnym etapie praktycznie niemożliwe do zidentyfikowania